

FÖRDJUPNING

Jobbskatteavdraget ger högre utbyte av arbete från och med 2007

De ekonomiska drivkrafterna för att börja arbeta eller för att arbeta mer påverkas inte bara av lönen utan även av skatte- och bidragssystemets utformning. Om inkomsten vid arbete inte är högre än vid arbetslöshet eller sjukdom är de ekonomiska drivkrafterna svaga och det blir färre personer som kan och vill börja arbeta. På liknande sätt blir det mindre lönsamt för dem som redan är i arbete att arbeta fler timmar om det inte följer ekonomiska fördelar av en ökad arbetsinsats.

De ekonomiska drivkrafterna för arbete kan mätas på olika sätt. Den **marginella utbytesgraden** mäter hur stor andel av arbetskostnadsökningen som netto tillfaller den som arbetar fler timmar.⁶¹ **Marginal effekten** anger hur stor andel av en löneökning som hushållet inte får behålla i form av ökad skatt och ökade avgifter, samt går miste om i form av minskade bidrag. Den **diskretionära utbytesgraden** mäter den andel av arbetskostnaden som netto tillfaller den som övergår från att vara arbetslös till att arbeta. Konjunkturinstitutet beräknar **tröskeleffekten** som den andel av en inkomstökning som följer av att gå från att vara arbetslös till att arbeta som individen inte får behålla.⁶²

I år har en rad åtgärder genomförts i syfte att öka det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att inte arbeta. Bland annat har ersättningsnivåerna vid arbetslöshet sänkts och ett s.k. jobbskatteavdrag infördes den 1 januari som innebär en skattereduktion för dem med arbetsinkomster. Regeringen har dessutom aviserat att införa ett förstärkt jobbskatteavdrag från och med den 1 januari 2008. Tabell 28 visar hur de ekonomiska drivkrafterna för arbete förändras de kommande åren när hänsyn tas till dessa åtgärder.

Den marginella utbytesgraden stiger i år med 1,6 procentenheter till 43,1 procent och vidare till 43,5 procent 2008. Förändringen förklaras till stor del av sänkta marginalskatter. För 2009 är den marginella utbytesgraden i stort sett oförändrad i förhållande till 2008. Jobbskatteavdragets båda steg innebär därmed att drivkrafterna för att öka arbetsinsatsen förstärks. Avdraget är dock konstruerat så att den genomsnittliga

⁶¹ Detta efter att hänsyn tagits till ökad skatt, ökade avgifter, minskade bidrag och förändrade framtida socialförsäkringsförmåner.

⁶² Här beräknas bara skillnaden i det ekonomiska utbytet av att vara i arbete eller vara arbetslös. Såväl den diskretionära utbytesgraden som tröskeleffekten kan dock i princip tillämpas på utbytet av att arbeta jämfört med att t.ex. uppbära sjukpenning eller sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspension).

skatten sänks i högre grad än marginalskatten för ett flertal individer. Detta leder till en positiv s.k. inkomsteffekt vilket innebär att nettolönen stiger vid oförändrat antal arbetade timmar. Inkomsteffekten motverkar således marginalskattesänkningens positiva effekter på antalet arbetade timmar.

Tabell 28 Genomsnittliga utbytesgrader

Procent

	2005	2006	2007	2008	2009
Marginell utbytesgrad	41,4	41,5	43,1	43,5	43,5
Exkl. indirekta skatter	59,2	59,5	61,8	62,0	61,9
Marginaleffekt	40,8	40,5	38,2	38,0	38,1
Inkomstskatter	39,7	39,6	37,3	37,2	37,4
Bidrag	1,1	1,0	0,8	0,8	0,7
Diskretionär utbytesgrad	17,1	17,3	20,7	22,0	22,6
Exkl. indirekta skatter	24,1	24,4	29,4	31,0	31,7
Tröskeeffekt	75,9	75,6	70,6	69,0	68,3
Inkomstskatter	13,7	13,6	12,1	11,7	12,1
Bidrag	62,2	61,9	58,5	57,3	56,2

Anm. Beräkningarna har utförts med SCB:s Fasit-modell på information om hushållens inkomster 2005. Medelvärde för den diskretionära utbytesgraden har vägts med arbetslöshetstidens längd.⁶³

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den diskretionära utbytesgraden ökar i år med 3,4 procentenheter och uppgår till 20,7 procent (se tabell 28). För ett jobb med en arbetskostnad på 300 000 kronor per år får den som går från att vara arbetslös till att arbeta i genomsnitt 62 100 kronor mer per år netto. År 2008 stiger den diskretionära utbytesgraden ytterligare med 1,3 procentenheter vilket medför ytterligare 3 900 kronor vid övergång till arbete. Av ökningen med 1,3 procentenheter kan 0,7 procentenheter härröras till det förstärkta jobbskatteavdraget. Tröskeeffekten sänks betydligt genom både sänkta skatter och minskad ersättning vid arbetslöshet. Av de 1,6 procentenheter som tröskeeffekten minskar 2008 kan 0,9 procentenheter härröras till det förstärkta jobbskatteavdraget. Även 2009 är den diskretionära utbytesgraden 0,7 procentenheter högre och tröskeeffekten 0,9 procentenheter lägre än vad de skulle ha varit utan det förstärkta jobbskatteavdraget.

Sammantaget innebär beslutade och aviserade bidrags- och skattereformer att de ekonomiska drivkrafterna för att övergå från att vara arbetslös till att arbeta ökar under prognosperioden.

⁶³ Syftet med att väga den genomsnittliga diskretionära utbytesgraden med längden på arbetslöshetsperioden är att på ett bättre sätt återspegla den möjliga ökningen av arbetade timmar. En långtidsarbetslös som blir sysselsatt kommer att bidra med fler arbetade timmar till ekonomin under det aktuella året än en person som varit arbetslös under en kortare tid. Motsvarande beräkning av den marginella utbytesgraden utgår från att alla personer ökar sin arbetsinsats på marginalen. Det innebär att förändringen av antalet arbetade timmar är tämligen lika och därmed behövs ingen vägning.